

İstanbul Şile İlçesindeki Yer Adlarına Bağlı Anlatıların İncelenmesi

Analyzing Narratives Related to Toponyms in Istanbul's Şile District

Elif ŞENDUR¹

¹İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul, Türkiye

ORCID: E.Ş. 0000-0002-8429-4303

ÖZ

İstanbul, tarihî ve kültürel zenginlikleriyle dikkate değer şehirlerden biridir. İstanbul'un ilçelerinden her birinin kendine has tarihi ve kültürü mevcuttur. Şile'ye bakıldığında hem İstanbul'dan etkilenmiş hem de onu etkilemiş tarihî ve kültürel yapının olduğu görülmektedir. İlçe, yüzyıllar boyunca çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Bu durum ilçeyi tarihî ve kültürel anlamda sürekli beslemiştir. İstanbul'un fethinden önce Türk askerlerinin ve dervişlerinin yerleştirilmesiyle birlikte Şile'de Türk kültürünün tohumları atılmıştır. İstanbul'un fethiyle beraber bu tohumlar yeşermiş, 93 Harbi sonrasında Ahıska Türkleri, Boşnak ve Çerkezlerin yerleştirilmesi kültürel çeşitliliği arttırmıştır. İlçenin kültürel zenginliği folkloruna da yansımıştır. Bölge folkloru, halk ekonomisinin önemli bir kaynağı olan Şile bezinin yanı sıra gelenek göreneklere, Hıdırellez kutlamaları, halk anlatıları bakımından da önemli bir yere sahiptir. Yörenin folklorik zenginliği yer adlarına bağlı oluşan anlatılarda da karşımıza çıkmaktadır. Çalışmada Şile ilçesine bağlı köylerin adlarına bağlı anlatılar incelenmiştir. Bu anlatılar tarih içerisinde değişerek bugüne değin anlatılmaktadır. Bu anlatılara sözlü kaynaklarla yapılan görüşmeler neticesinde erişilmiştir. Elliden fazla köyü bulunan ilçenin, altmıştan fazla yer adı ve buna bağlı anlatısı incelenmiştir. Anlatılardan hareketle yörenin coğrafi özellikleri, tarihî-dinî şahsiyetleri, halk ekonomisi, halk mimarisi, halk inanışları vb. konular hakkında bilgi edinmek mümkündür. Çalışmada, ilçenin yer anlatılarına bağlı oluşan anlatılarından hareketle yöredeki Türk dili ve kültürünün zenginliğinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Folklor, Halk anlatısı, Yer adları, İstanbul, Şile

ABSTRACT

Istanbul is one of the most notable cities with its historical and cultural richness, and Istanbul's districts have their own history and culture. Şile has been home to several civilizations over the centuries and has had a mutual influence over Istanbul. This situation has constantly improved the district in historical and cultural terms. The seeds of Turkish culture were laid in Şile prior to the conquest of Istanbul, and these seeds flourished with the conquest of Istanbul. After the conquest, the Ahıska Turk, Bosniak, and Circassian settlements there increased Şile's cultural diversity. The cultural richness of the district is also reflected in its folklore, which has an important

Başvuru/Submitted: 21.05.2021 **Kabul/Accepted:** 26.08.2021

Sorumlu yazar/Corresponding author: Elif ŞENDUR (Doktora Öğrencisi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul, Türkiye. E-posta: elifsendur7@gmail.com

Atıf/Citation: Şendur, E. (2022). İstanbul Şile ilçesindeki yer adlarına bağlı anlatıların incelenmesi. Korkmaz, F. (Ed.), 9. Milletlerarası Türkoloji Kongresi Bildiriler Kitabı içinde (s. 1007-23). <https://doi.org/10.26650/PB/AA10AA14.2023.001.068>

place in terms of traditions, the Hıdırellez celebration, and folk narratives, as well as the Şile dress. The folkloric richness of the region is also found in narratives related to toponyms that are seen to have formed over time. This study analyzes the narratives related to the toponyms found within Şile. These narratives have changed through its history and are still being narrated today. The article also examines the narratives related to cave, island, rock, and lake names, in addition to those related to the village names. These narratives were accessed through interviews based on oral sources. This article studies the more than sixty toponyms and their related narratives in the district of more than fifty villages. Information can be obtained based on narratives regarding such things as historical-religious figures, the local economy, and local beliefs. This study aims to reveal the richness of the Turkish language and culture in the region based on the toponym narratives found in the district.

Keywords: Folklore, Folk narrative, Toponyms, Istanbul, Şile

Giriş

İnsanoğlu var olduğu günden bugüne değin etrafındaki nesnelere ve kişileri adlandırma yoluna gitmiştir. Özellikle Türk kültüründe ad verme özel bir anlam taşımaktadır. Sedat Veyis Örnek, Budunbilim Terimleri Sözlüğü'nde adı, "İnsanın toplumsal ve bireysel kişiliğinin yanı sıra büyüsel ve gizemsel gücünü de belirten simge" olarak tanımlamaktadır (Örnek, 1973, s. 11). Örnek, yer adlarını ise "İçinde bulunan coğrafya öğelerine, halka, sanat yapılarına göre bir yere verilen ad" şeklinde açıklamaktadır (Örnek, 1973, s. 69).

Türkçe Sözlük'te, "Yer adlarını inceleme konusu edinen dilbilimi dalı, toponimi" (TDK, çevrim içi sözlük) olarak açıklanan yer adları bilimi aynı zamanda folklorik açıdan da incelenmesi gereken alandır. Yer adları, ait olduğu bölgenin tarihi, coğrafi yapısı ve folkloru hakkında önemli ipuçları barındıran yazılı kimi zaman da sözlü kaynaklardır. Dursun Yıldırım'ın da ifade ettiği gibi yer adları bölge halkı için birer *tapu senedi* niteliğindedir. Bu özellikleri bakımından yer adları, folklorun önemli kaynaklarından. Yer adlarına bağlı anlatılar, yere verilen değer ve önem neticesinde halk muhayyilesinde ya da tarih içerisinde yaşanan değişikliklerle sözlü kültür ortamı içerisinde oluşmuş; yer adının, verilmiş nedeni, adın kaynağı, yerin tarihi veya coğrafyası hakkında bilgi veren genellikle kısa bir hacme sahip anlatılardır. Bu anlatılar, yere verilen değer ve kültürel hafızaya kazınması sonucu oluşmuş olabileceği gibi, yerin özelliklerini açıklaması ve aktarması için de oluşmuş olabilirler. Bunlar dışında eski yer adının, yeni yer adıyla değiştirilmesi sonucunda da yer adına bağlı anlatıların oluştuğu görülmektedir. Yer adlarına bağlı anlatılar; yerin tarihi, coğrafyası ve kültürü hakkında önemli emareler taşıdığından bunların kültürel yapıyı korumada ve aktarmada önemli işlevler üstlendiği aşikârdır. Kısacası yer adlarına bağlı anlatılardan hareketle halkın düşünce yapısı, hayata bakışı, karakteristik özellikleri ortaya konulabilir. Dolayısıyla bu anlatıların günümüzdeki durumundan hareketle kültürel aktarım düzeyi de tespit edilebilir. Bu nedenle de Türkiye yer adları, proje bazında incelenmeli ve üzerinde kapsamlı saha çalışmaları yapılmalıdır.

Yer adları konusunda günümüze kadar yapılmış olan belli başlı çalışmalara bakıldığında T. Gülensoy'un "Yer Adları Kılavuzu" önemli referanslardan biridir. Gülensoy, yer adlarının iskân tarihi açısından en önemli yaşayan belgelerden birisi olduğunu belirterek, yerleştikleri coğrafyayı vatan hâline getiren milletlerin ana yurtlarından adlar getirip yeni vatanlarındaki benzer özellik taşıyan yerleri bu adlarla adlandırdıklarını ifade etmiştir (Gülensoy, 1995, s. IX). Yer adları üzerinde yapmış olduğu diğer çalışmalarında da dokuz maddeden oluşan bir tasnif yapmıştır (Gülensoy, 1984, s. 156).

Cemal Arif Alagöz, Türk Yer Adları Sempozyumu'nda sunduğu "Türkiye Yer Adları Üzerine Bazı Düşünceler" başlıklı bildirisinde; yer adlarının önemini büyük olduğunu, bir yerin tarihini ve genel karakterini tanıma ve tanıtmada rol oynadığını belirtmektedir. Bu sempozyumda Alagöz ve birçok araştırmacı yer adları örnekleriyle birlikte tasnif çalışmalarını sunmuştur. Bu araştırmacılardan biri de Orhan Şaik Gökyay'dır. "Türkçe Yer Adlarında Kişilerin ve Olayların Payı" başlıklı bildirisinde, Türklerin hâkim oldukları coğrafyalarda adların nasıl, neden, kimler tarafından oluşturulduğunun önemli olduğunu belirterek tasnifini sunmuştur (Gökyay, 1984, s. 243-256). Saim Sakaoğlu, insan adlarının yer adlarına kaynaklık etmesinin doğal olduğunu

ve bu durumun örneğinin çokça görüldüğünü belirttiği “İnsan Adlarından Kaynaklanan Yer Adları” adlı bildirisindeki tasnifi ise şu şekildedir; Tarihî Şahsiyetler, Mahallî Şahsiyetler, Eski Sakinler (Sakaoğlu, 1984, s. 261).

Bu araştırmacılara ek olarak Bahaeddin Yediyıldız, “Türkiye’de Yer Adı Verme Usulleri ve Yer Adı Değişikliklerinin Tarihî Gelişimi” başlıklı bildirisinde, toponimi hakkında bilgiler vermiştir. Bildirisinde Türkiye’de bulunan tüm yer adlarının o an için inceleme imkânının olmadığını belirtmiş ve sekiz başlıktan oluşan tasnifini sunmuştur (Yediyıldız, 1984, s. 26-29).

Yer adları alanındaki çalışmasıyla önemli diğer bir isim Hasan Eren’dir. Eren, “Yer Adlarımızın Dili” başlıklı makalesinde; toponimi ve onun alt başlıkları, toponimi sahasında ülkelerde yapılan çalışmalar ve bu çalışmaları yürüten isimler hakkında kısacası toponimi tarihine ilişkin bilgiler vermiştir. Çalışmasının ilerleyen bölümlerinde Türk toponimisi üzerine çalışan araştırmacılardan da bahsetmektedir. Eren, yer adlarını “1. Türk kökünden gelen adlar; 2. yabancı dillerden alınmış olan adlar” (Eren, 2018, s. 14) şeklinde iki ana grupta toplayan tasnifini oluşturmuştur.

D. Yıldırım yer adları üzerine görüşlerini bildiren diğer bir araştırmacıdır. Kendisinin, “... yer adları onu yaratan ve kullanan etnik grup için, mukaddesleştirdiği ve vatan tuttuğu toprağın tapu senetleri yahut tapularıdır.” (Yıldırım, 2016, s. 205) ifadesi yer adlarının millet hayatındaki önemini ortaya koymaktadır. Yıldırım, Türkiye yer adlarının detaylı bir proje kapsamında çalışılması gerektiğini belirtmektedir ve araştırma sırasında izlenmesi gereken başlıca üç safhadan bahsetmektedir. Bunlar: “1. günümüzde kullanılmakta olan yer adları 2. vatan üzerinde pilot yer adları çalışma birimleri seçip araştırma 3. vatan üzerindeki yer adlarının bütünü çalışmak.” şeklindedir (Yıldırım, 2016, s. 208).

İstanbul folkloru alanındaki çalışmalarıyla bilinen M. Halit Bayrı ise “Yer Adları ve Yer Adlarına Bağlı Folklor Bilgileriyle İstanbul” adlı araştırmasında İstanbul yer adları üzerinde durmuştur. Bayrı’nın bu çalışmasında öncelikle yer adları sıralanmış ve buna bağlı olarak da yer adıyla ilişkili olarak folklor unsurlarına yer verilmiştir. Çalışmasında yer adlarına bağlı olarak eski İstanbul ve İstanbulluların eğlence hayatından, sosyal tiplere, halk mimarisine ve halk hukukuna dair önemli bilgiler vermiştir. İstanbul yer adlarıyla birlikte folkloru çalışmış olması bakımından önemli bir kaynaktır (Bayrı, bknz. 1964).

1. Şile İlçesi

Şile, birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. İlçe, yazılı ve sözlü kaynaklardan edinilen bilgilere göre oldukça köklü bir tarihe sahiptir. İlk kurulduğu günden bugüne değin bölgenin önemi büyüktür. Bu önemi coğrafi özellikleri, konumu ve doğal güzelliklerinden kaynaklanmaktadır. Türkler, Şile ilçesine İstanbul’un fethinden önce yerleşmişlerdir. Dolayısıyla yerleştikleri günden itibaren başta köylere ardından bölgedeki coğrafi oluşumlara Türkçe adlar vermişlerdir. Bu adlar yüzyıllar içerisinde oluşmuş ve günümüze kadar bazıları ilk şekliyle korunarak bazılarında ise birtakım değişimlerle bugüne değin gelmiştir.

İlçe tarihi hakkında yazılı kaynaklara bakıldığında, ilk olarak Evliya Çelebi (ö. 1682) Seyahatnâmesi’nde 1621 tarihli Üsküdar sicilinde Üsküdar’a bağlı bir nahiye olarak ilçeden

bahseder. Nahiye olan Şile'nin zamanla kaza statüsüne yükseldiği ifade edilir (Akkaya, 2017, s. 328). Tam olarak Seyahatnâme'de şu şekilde ifade edilmektedir: “Kocaeli Sancağı'nda kazâdır, paşa hâssıdır, yeniçeri serdârı vardır...”, “altı yüz kiremitli hânesi vardır ve her hânesi bâğlı bâğçelidir...” (Akkaya, 2017, s. 328). N. Evren vd. ise Seyahatnâme'de şu şekilde bilgiler verildiğini belirtir: Kocaeli sancağı sınırında nahiye ve subaşılıktır. İskelesi başında bir camii, bir hanı, kırk elli mahzeni, yüz adet bağı bahçeli, kiremit döşeli evleri vardır. Kiblesi de doğu tarafı bağı bahçeli ormanlardır... Burada su alıp yine Anadolu kenarı ile sandallar ile kürek çekerek otuz altı milde (Şile) kasabasına geldik. Burası Kocaeli toprağında kazadır. Paşa hâssıdır. Yeniçeri serdârı vardır. Altı yüz kadar mamur, kiremitli, güzel evleri vardır. Her ev bağı bahçelidir. İskele başında kiremitli ve bir minareli cami vardır... (Ertek vd., 1998, s. 175). “Yer Adları ve Yer Adlarına Bağı Folklor Bilgileriyle İstanbul” adlı çalışmasında Bayrı, Şile'den; tamamıyla belediye sınırları dışında kalan, üç bucağı olan ve seksen dört köyden oluşan bir ilçe olarak bahsetmektedir (Bayrı, 1964, s. 7-10). Çalışmada ilçenin yer adına bağı anlatılarına ya da yer adlarına bağı olarak incelenen kapsamlı bir folklorik bilgiye rastlanmamaktadır.

Türk egemenliğinde beş yüz yıl kadar kalmış olan Şile, I. Dünya Savaşı sonrasında imzalanan Mondros Mütarekesi ile Türk egemenliğinden çıkmış ve İngiliz denetimine verilmiştir. İngiliz işgalinden 7 Ekim 1922'de kurtarılmıştır. Cumhuriyet'in ilanı ile ilk belediyelerden biri Şile'de kurulmuştur. 1924'te idari olarak Üsküdar'a bağı kalır fakat 1926'da Üsküdar'ın kaza hâline gelmesiyle birlikte Şile, İstanbul'a bağlanır. İlçe, 2004 yılında İstanbul Büyükşehir sınırları içine girmiştir (Temir, 2010, s. 25).

İlçenin coğrafi özellikleri incelendiğinde, Kocaeli Yarımadası'nın kuzey ve orta kesimlerinde kalan toprakları, yüksek olmayan dalgalı düzlüklerden oluştuğu görülür. İlçe arazisinin büyük bir bölümü ormanlarla kaplıdır. Ormanlarda daha çok kayın, meşe ve kestane ağaçlarına rastlanmaktadır. İlçe, akarsu kaynakları açısından oldukça zengindir. Bu akarsular İstanbul'un su gereksinimlerini karşılaması bakımından önem taşımaktadırlar (Aksel, 1994, s. 179). Coğrafi bakımdan oldukça verimli toprakları olan ilçe aynı zamanda doğal güzellikleri bakımından da yılın her döneminde rağbet görmektedir. Bu durum ilçe ekonomisinin yanı sıra turizminin de gelişmesine katkı sağlamıştır.

Şile, toplam elli yedi köy ve beş merkez mahalleden oluşmaktadır. 2015 nüfus sayımına göre toplam nüfus 33.477'dir (Eren, 2017, s. 34). İlçede farklı yörelerden yapılan göçlerle oluşmuş karma bir nüfus yapısı vardır. 14. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ilçeye Konya, Karaman, Balıkesir yörelerinden Türkmen boyları yerleştirilmiştir. Yörede Manav¹ diye tabir edilen Türkmen boyları nüfusun çoğunluğunu oluşturmaktadır. İlçedeki dokuz köyde ise Osmanlı-Rus harbinden sonra Şile'ye gelen Ahıska Türkleri yerleşmiştir (Muslu, 1999, s. 23). I. Dünya Savaşı'ndan sonra Yugoslavya'dan göç eden Boşnaklar da Şile köylerine yerleşmiştir (Temir, 2010, s. 31). Bunlar dışında ilçede Çerkezler de bulunmaktadır (KK. 10, 48). Kısacası Şile ilçesi, uzun yıllardır farklı kültürlerin bir arada yaşadığı bir kültür mozaiğidir. Bu durum ilçenin yer adlarına ve yer adlarına bağı olarak oluşan anlatılarına da yansımıştır.

1 Manav: 1. Balkanlardan göç etmiş, genellikle Marmara bölgesinde yaşayan bir topluluk. 2. Yerli halk. Detaylı bilgi için bkz. “Manav”, (TDK, çevrim içi sözlük).

Şile ilçesinin köklü bir tarihe sahip olması, coğrafi zenginlikleri ve bunlara bağlı gelişen kültürel mirasını yer adları üzerinden de tespit etmek mümkündür. Yapılacak olan bu çalışmayla ilçenin yer adları tasnif edilerek incelenecektir. İnceleme sırasında tespit edilen yer adlarına bağlı anlatılara da yer verilecektir. Böylece yer adlarından hareketle ilçenin folklorik yapılanmasına dair fikir edinmek mümkün olacaktır. Çalışmada incelenecek yer adları; ilçe, köy, mahalle, mağara, kaya, ada ve göl adlarından oluşmaktadır. Sonuç kısmında ise yer adlarına bağlı anlatıların hangi yaş grubu tarafından hatırlandığı, kullanıldığı kültürel aktarım düzeyinin tespitine çalışılacaktır.

2. Yer Adlarının Sınıflandırılması

Şile İlçe idari sınırları içerisinde elli yedi köy bulunmaktadır. Bunlar alınan kararlar mahalle statüsüne geçmiş durumdadırlar. İlçe merkezi hariç, çalışmaya dâhil edilip saha çalışması yapılan ve incelenen elli iki köy ve mahalle: Ağaçdere, Ahmetli, Alacalı, Avcıkoru, Bıçkıdere, Büyük Bucaklı, Çataklı, Çayırbaşı, Çelebi, Çengilli, Darlık, Değirmençayırı, Doğancılı, Erenler, Esence- li, Geredeli, Göçe, Gökmaslı, Göksu, Hacılı, Hasanlı, İmrendere, İsaköy, Kalemköy, Karabeyli, Karacaköy, Karakiraz, Karamandere, Kervansaray, Kızılcaköy, Korucuköy, Kömürlük, Kumbaba Mahallesi, Kurna, Meşrutiyet, Oruçoğlu, Osmanköy, Ovacık, Sahilköy, Satmazlı, Sofular, Soğul- lu, Sortullu, Sungurlu, Tekke, Ulupelit, Üvezli, Yaka, Yaylalı, Yazımanayır, Yeniköy ve Yeşilva- di'dir. İlçede mağara, kaya, göl ve adaya belirli özelliklerinden ötürü verilen adlar vardır. Tespit edilenler: Ağlayan Kaya, Balı Kaya, Boya Gölü, Eşek Adası (Tosbağa Adası), Harman Kaya ve Zeki Müren Mağarası (Akşam Güneşi Mağarası, Gün Batımı Mağarası)'dır. Çalışmada altmıştan fazla yer adı incelenmiştir. Bunlar, başta Gülensoy ve Yediyıldız'ın tasniflerinden hareketle ve günümüzde yapılmış çalışmalardan da faydalanılarak oluşturulan tasnifle incelenmiştir.

Yer Adları Tasnifi	Sayı
Boy, Aşiret ve Aile Adları ile Oluşturulmuş Yer Adları	12
İnsanlarla İlgili Adların Kaynaklık Ettiği Yer Adları	8
Tabii Olgulardan İstifade Edilerek Oluşturulmuş Yer Adları	9
Bitki Unsurlarının Adları ile Oluşturulmuş Yer Adları	7
Yerin Konumuna, Durumuna ve Yönüne Göre Oluşturulmuş Yer Adları	6
Hayvan Adlarının Kaynaklık Ettiği Yer Adları	5
Dinî Müessese ve Manevi Hayatla İlgili Yer Adları	6
Yerleşim Yerinin Niteliğini Bildiren Yer Adları	5
Çevredeki Eski Yapıların Kaynaklık Ettiği Yer Adları	2
Yönetim ve Siyasi Kaynaklı Yer Adları	1
Ekonomik Faaliyet ve Mesleklerin Kaynaklık Ettiği Yer Adları	3
Yerleşim Yerine Sonradan Gelen Toplulukların Niteliğine Göre Oluşan Yer Adları	4
Farklı Kaynaklı Yer Adlarının Birleşmesinden Oluşan Yer Adları	2

2.1. Boy, Aşiret ve Aile Adları ile Oluşturulmuş Yer Adları

Boy, aşiret ve aile adları ile oluşturulmuş yer adları bu başlık altında incelenmiştir. Bu adla- rın yanında bir topluluğu işaret eden adlar da bu başlık altında ele alınmıştır. İlçede, bu şekilde oluşturulmuş on iki yer adı tespit edilmiştir.

Rum nüfusunun hâkim olduğu bu bölgeye 14. yüzyıldan itibaren Selçuklular tarafından Anadolu'dan getirilen Türkmen boyları yerleştirilmiştir. Türkmen aşiretlerinin yerleştikleri bu bölgelere kendi isimlerini verdiği görülür. Hasanoğulları'nın yerleştikleri yerin adı Hasanlı olarak bilinir. Aynı şekilde Çengillioğulları Çengilli köyüne, Gökçeler Göçe köyüne, Gökmenler Gökmaslı köyüne, Çitaklar Çataklı köyüne, Karamanoğulları Karamandere köyüne, İsaogulları İsaköy'e, Yakupoğulları Yakuplu köyüne ismini verir (Temir, 2010, s. 24). Sözlü kaynaklar da bu bilgileri doğrular nitelikte bilgiler vermektedirler (KK. 1, 3, 4, 28, 29).

Sözlü kaynaklardan bazıları Çelebi köyüne de Çelebioğulları'nın bölgeye ilk gelenlerden olduğunu bu nedenle köyün Çelebi olarak adlandırıldığı belirtilmektedir (KK. 3).

Korucu köyün ismi hakkında köy muhtarı şunları aktarmaktadır: “430 yıl önce burada hep kabileler vardı. Soyadı kanunu olmadığı için kabileler, boylar hâlinde yaşanırdı. O dönemde bu araziye Karadeniz'den, Romanya'dan tekneyle gelip sürüsü olanı soymaya başlamışlar. Bu nedenle de devlet buraya insanları toplamış ve Korucu ismindeki topluluğa sen bu milleti topla, köyün ismi de 'Korucu' olsun demiş. Korucu demesinin nedeni, o köyü ve o halkı koruması içinmiş. Köyün ismi de oradan geliyor yani.” (KK. 1).

Soğullu köyü, yer adı bakımından incelendiğinde adın Karaman'dan gelen Soğullu aşiretine ait olduğuna dair bilgiler mevcut olsa da kaynak kişilerce bu bilgi kesin şekilde doğrulanmamıştır (KK. 28, 29).

Tekke, köyün tarihi 13. yüzyıla kadar dayanmaktadır. Köy adı yazılı kaynaklarda çoğunlukla “Tekke” olarak geçmektedir. Bazı sözlü kaynaklar ise köy adının “Teke” olduğunu belirtmektedir. Yazılı kaynaklardan hareketle köy adının “Tekke” olarak değerlendirilmesi uygun görülmüştür. Konu hakkında bilgisine başvuru kaynak kişi, “Tekke, toplum demek yani.” şeklinde köy adının insanların bir araya geldikleri bir mekân anlamı taşıdığını ifade etmiştir (KK. 44). Köy adı bir topluluğu ifade ettiği için adı bu başlık altında değerlendirmek daha uygun olacaktır.

Sonuç olarak yazılı kaynaklar ve sözlü kaynaklardan ulaşılan bilgilere göre ilçede yoğunlukla boy, aile ve aşiret adları ile oluşturulmuş yer adlarının kullanıldığı görülmektedir. İlçe halkının günümüzde de bu isimleri hatırlaması halkın köklü bir kültür ve tarih birikiminin olduğunun göstergesidir.

2.2. İnsanlarla İlgili Adların Kaynaklık Ettiği Yer Adları

İlçede insanlarla ilgili adların kaynaklık ettiği sekiz yer adı tespit edilmiştir. Bunlardan biri ilçe, beşi köy, bir tanesi ise mağara adı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu adların çoğunlukla köyün toprak sahibi veya kurucu kişisine ait olduğu ifade edilmektedir.

Ahmetli köyünün ismi ile ilgili olarak bir kaynak kişi, geçmişte köy içerisinde “Ahmet” adında sevilen bir şahıs olduğunu ve o kişinin isminin yaşatılması adına bu ismin köye verildiğini aktarmaktadır (KK. 2).

İlçenin adı hakkında bilgisine başvuru kaynak kişi Şile'nin eski isminin Aşil (Akhilleus) olduğunu ifade etmektedir. Hatta Aşil'in Truva Savaşı'na Şile'den katıldığını savaş

sonrasında ise hazinelerini Şile Feneri altındaki mağaraya gömdüğü rivayet edilir (KK. 71). Fakat bu bilgiyi destekleyecek başka sözlü veya yazılı kaynağa ulaşılammıştır. Adların fonetik benzerliğinden dolayı böyle bir anlatı oluşturulduğu düşünülmektedir.

Hasanlı köyü hakkında bilgisine başvurduğumuz kaynak kişiler, köyde Hasan ve Hüseyin adında iki kişi olduğunu belirtmektedirler. Hasan adlı kişinin lakabının Uzun Hasan olduğunu, güçlü olması nedeniyle de köye “Hasanlı” isminin verildiğini aktarmaktadırlar (KK. 59, 60).

Karabeyli köyü, Karacaköy ve Osmanköy adını kaynak kişilerin ifadelerine göre tarihte yörede bulunduğu bilinen üç beyden almıştır. Kara Bey, Karaca Bey ve Osman Bey olarak bilinen bu beylerin isimleri yer adı olarak köylere verilmiştir (KK. 46, 63, 64, 65).

Kızılcaköy’e bu ismin verilmesi iki farklı nedene dayanmaktadır. Bunlardan biri kaynak kişinin ifadesiyle şu şekildedir: “Kızılcaköy’de iki hane varmış. Yani on hane aşağı köyde, on hane de Alem Tepesi’nde. Bunlar o zamanın gavurlarının baskın yapmalarından bunalmışlar. Ve bu iki köyün ileri gelenleri demiş ki ‘Yahu biz ayrı ayrı yaşayacağımıza bir araya gelelim daha güçlü olalım da bunlara cevap verelim.’ Bu şekilde iki köy birleşmiş ve şu anki Kızılcaköyüne yerleşmiş. Burada da gavurlardan köyü idare eden bir çavuş varmış. Onun adı da ‘Kızıl’ imiş. Kızılcaköy’ün adı bu çavuşun adından gelmiş.” (KK. 51, 57). Yer adı, köyü kurduğu rivayet edilen kişinin lakabıyla oluşturulmuştur.

Bölgede genellikle toprak sınırlarına girdiği köyün ismiyle bilinen mağaralar bulunmaktadır. Bu deniz mağaralarından en meşhuru “Zeki Müren Mağarası”dır. Mağaranın bu adı alma nedenini kaynak kişiler şu şekilde açıklamaktadır: Zeki Müren her yaz Şile’ye geldiğinde Şile Feneri altındaki o mağarayı ziyaret edermiş. Bu nedenle “Zeki Müren Mağarası” olarak bilinmektedir. Kaynak kişi Aşil’in Truva’da savaşarak kazandığı hazineleri getirip Zeki Müren Mağarası’na gömdüğünü, bunu bilenlerin Aşil’in hazinelerini bulmak için çoğu kez mağarada define aradığını belirtmektedir. Burayı kazan definecilerin, kazı sonrasında delirmiş olduğuna kaynak kişi tarafından dikkat çekilmektedir. Bazı kaynaklara göre Zeki Müren’in, gün batımlarında mağara içinde arkadaşlarına konserler verdiği de bilinmektedir. Yazılı kaynaklara göre mağaraya bu ismin verilmesinin nedeni Zeki Müren’in mağara içinde bulunan kıyıda yüzmeyi sevmesi olarak ifade edilmektedir (Temir, 2010, s. 90).

2.3. Tabii Olgulardan İstifade Edilerek Oluşturulan Yer Adları

Bu adlar bölgenin coğrafi özelliklerinden hareketle oluşturulmuşlardır. Dolayısıyla bu tür adlar, ait olduğu yerin coğrafi karakterinin tanınmasına olanak sağlamaktadır. Yörede bu tür yer adlarının sayıca fazla olması yörenin coğrafi zenginliğinin de göstergesi niteliğindedir.

Yalnızca coğrafi özelliklerden hareketle oluşturulmuş dokuz yer adı tespit edilmiştir. Bunlar: Ağlayan Kaya, Akşam Güneşi Mağarası-Gün Batımı Mağarası, Ballı Kaya, Esenceli köyü, Göksu köyü, Harman Kaya, Kızılcaköy ve Yeşilvadi’dir.

Çalışmaya konu olan üç kayadan biri olan Ağlayan Kaya, “Kent merkezindeki, Balıbey Mahallesi’ndedir... Buradaki Paleosen çakıl taşlarından damlayan sular, gözyaşı gibi plajın kumlarının üzerine düşer...” (Ertek vd. 1998, s. 272). Taşları arasından çıkan ve akış şekli ile

ağlayan bir insana benzetilen bu kaya tabii olgulardan kaynaklı olarak “Ağlayan Kaya” ismini almıştır. Belirtilen özellikleri nedeniyle de hakkında halk arasında bir anlatı oluşmuştur. Sözlü kültür ortamında, kayadan damlayan sular gözyaşına benzetilmiş ve “kayanın ağlaması” bir nedene bağlanarak kaya etrafında bir anlatı oluşturulmuştur. Bu anlatıların ana teması, birbirini çok seven iki gencin kavuşamaması ve buna şahit olan kayanın üzüntüsünden yıllarca ağlaması üzerine kuruludur. Kaynak kişi Ağlayan Kaya anlatısını şu şekilde aktarmaktadır: “Onun hikâyesi söyle, Burası Bizans’ınmış. Osmanlı imparatoru IV. Murat’ın oğlu, Bizans kızını seviyor. Tabii Bizans, Osmanlı’ya kız verir mi? Düşmanlar zaten. IV. Murat’ın oğlu da kaçırıyor kızını. İlahî bir aşk gibi bu. İki de birbirlerini sevip kaçıyorlar. Kerem ile Aslı gibi ilahî bir aşkmış zaten bu aşk. Öyle olmasa kaya böyle olmazdı. Bunlar kaçıyor, Bizans donanması da bunların peşine düşüyor. Şile açıklarında IV. Murat’ın oğlunun kayığını yakalıyor. Tabii bu iki aşık yakalanacaklarını anlayıp birlikte denize atlıyorlar. Sonra da ne ölüleri bulunuyor ne dirileri. Tam kayıklarının battığı yerde onların aşkına şahit olan kaya var. İşte o zamandan beri orada olan iki oyuktan, ikisinden de yaş akıyor. Bundan dolayı ‘Ağlayan Kaya’ kalmış ismi.” (KK. 2, 3, 4, 6, 7, 72, 73). Bazı kaynak kişiler ise bu anlatıyı bildiklerini fakat inanmadıklarını, kayanın içine suyun bir yerden girdiğini ve sonrasında damlayarak dışarı çıktığını ifade etmektedir. Bir kaynak kişinin konu hakkındaki ifadesi şu şekildedir: “Yukarıdan su geliyor büyük bir kaya, sular meyilli arazi kayanın üstüne geliyor. Oradan aşağı böyle su akardı az. Arazinin suyu azaldığı için damla damla akar. Bu nedenle de ‘Ağlayan Kaya’ demişler. Kaya ağlamıyor da öyle lakap vermişler.” (KK. 4, 7, 73). Ağlayan kaya, tabii olguların kaynaklık ettiği yer adlarının önemli bir örneğidir. Halk arasında, yer adına bağlı anlatısının oluşmuş olması kayaya yönelen dikkati ortaya koymasından önemlidir.

Zeki Müren Mağarası olarak bilinen eski adıyla “Pavli Mağarası”, “Akşam Güneşi Mağarası” ve “Gün Batımı Mağarası” olarak da tanınmaktadır. Bu deniz mağarası Şile’nin yedi yüz metre kuzeybatısında, Harmankaya burnu mevkiinde bulunmaktadır. Mağara ağzının açık olması ve güneş batarken ışıklarının mağaraya vurması nedeniyle Akşam Güneşi adını aldığı rivayet edilir (Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri, 2021). Yine tabii olgular dolayısıyla gün batımının mağara içerisinden rahatlıkla izlenmesi mağaranın “Gün Batımı” adını da almasına sebep olmuştur (KK. 71).

Ballıkaya, Hacılı köyü civarındadır. Bu ismin verilmiş sebebi bu bölgede çok fazla arı bulunmasıdır. Bölgedeki kireçtaşları arasında bulunan bu arıların kayalar arasında bal yapması nedeniyle kayanın bu adı aldığı kaynak kişilerce belirtilmiştir (KK. 25, 26). Tabii olguların kaynaklık yer adlarındandır.

Esenceli köyü, sözlü kaynaklarca verilmiş nedeni bilinmeyen yer adlarındandır. Kaynak kişiler, “Valla anlamını falan hiç araştırmadık.”, “Anlamını bilen kimse yok.” şeklinde yer adına dair bilgilerinin olmadığını belirtmektedirler (KK. 18, 19, 20). Fakat Türkiye yer adları üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında “esen” ile yapılan adlandırmaların genellikle coğrafi kaynaklı yer adlarına ait olduğu tespit edilmiştir.

Göksu köyü, adını köyden geçen dereden almıştır. Kaynak kişinin aktarımı şu şekildedir: “Bizim köyde dere var. E gök de her yerde var. Atalarımız köyde bulunan dereden dolayı gök

ve su isimlerini birleştirerek bu ismi koymuşlar köyümüze.” (KK. 34, 35). Gök, Türkçede fazlaca kullanılan yer adlarındandır. İki tabii unsurun birleştirilmesiyle birlikte bölgeye Göksu ismi verilmiştir.

Harman Kaya, büyük, kayalık ve düz bir araziye sahip olmasından dolayı harman yerlerine benzetilerek bu ismi almıştır. Doğal, coğrafi oluşum olan Harman Kaya hakkında kaynak kişinin konu hakkındaki ifadesi şu şekildedir: “Harman gibi dümdüz orası ama kayalık taşlık hep. O da Allah tarafından işte öyle olmuş.” (KK. 6, 73).

Kızılcaaköy’e bu ismin verilmesi kaynak kişilerin aktardığına göre iki farklı nedene dayanmaktadır. Bunlardan biri Kızılcaaköy’ün içerisinde bulunduğu toprakların kıvılcık olmasıdır ki bu tabii olguların kaynaklık ettiği yer adlarına örnektir (KK. 51, 57).

Yeşilvadi köyü, geçmişte farklı isimlerle anılmıştır. Eski isimlerinden biri “Saffetiye” bir diğeri de “Heciz”dir. Konu hakkında kaynak kişi ihtiyarların köyü hâlâ “Heciz” olarak bildiklerini belirtirler. Köyün ismi yaklaşık altmış senedir “Yeşilvadi”dir. Çeşitli adlandırmalardan sonra günümüzde Yeşilvadi ismi ile anılan bu yer adını yörenin coğrafi özelliklerine bağlı olarak aldığı kaynak kişilerce belirtilmektedir (KK. 48).

2.4. Bitki Unsurlarının Adları ile Oluşturulmuş Yer Adları

Bitki unsurlarının adlarıyla oluşturulmuş yer adları, yöre halkının yoğunlukla tarım ve hayvancılıkla uğraştığının ve su kaynaklarına da ayrıca önem verdiğinin göstergesi niteliğindedir. Bu şekilde oluşturulmuş ilçe adı dâhil, yedi yer adı tespit edilmiştir.

Ağaçdere köyünün ismiyle ilgili olarak bilgisine başvurulmuş kaynak kişi köyün önceki isminin “Ağaçlık” olduğunu sonrasında köyden derenin geçmesiyle birlikte köyün adının “Ağaçdere”ye çevrildiğini aktarmaktadır (KK. 62). Köyün adı bitki adı kaynaklıdır. Bölge halkı “Ağaçlık” olan köy adını yöreden bir su kaynağının geçmesiyle birlikte “Ağaçdere” olarak adlandırılmıştır (KK. 62).

Alacalı yer adı, kaynak kişilerce şu şekilde aktarılmaktadır: “Alacalı köyümüzün ismi ama önceden Karaçalıymış. Eskiden herhâlde çok varmış buralarda. Zamanla Karaçalı, Karacalı, Alacalı olmuş. Yani köyümüzün adı ‘Karaçalı’ adlı çalı dikeninden evrilerek ‘Alacalı’ olmuştur.” (KK. 40, 41). Türkçe Sözlük’te Karaçalı, “Hünnapgillerden, kurak yerlerde yetişen, çiçekleri altın sarısı renginde, dikenli bir bitki, çalı dikenini (Paliurus spinosa).” (TDK, çevrim içi sözlük) şeklinde açıklanmaktadır. Karaçalı, Şile florasında çalı katını oluşturan bitkilerin başında gelmektedir. Köy adı, yörede yetişen bir bitkiden geldiği ifade ettiği bir isimken zamanla söyleyişte yaşanan değişimlerle birlikte “Alacalı” ismini almıştır. Alacalı, genellikle renklerin kaynaklık ettiği yer adları arasına girse dahi sözlü kaynakların verdiği bilgiler doğrultusunda bu yer adının, yörede çokça bulunan bir bitki adından hareketle köye verildiğini söylemek mümkündür.

Darlık köyüne bu ismin verilmesi hakkında bilgilerine müracaat ettiğimiz kaynak kişiler; “Köyün eski yerleşim yerinde çok darı ekilmiş. Darı, mısır yani. Bu yüzden köy ilk bu ismi almış. Fakat sonrasında ‘Biz hep darlık çekiyoruz.’ denilerek köy ismi ‘Darlık’ olmuş. Adı darlık ama köy bolluk.” şeklinde yer adına bağlı olarak oluşmuş bu anlatıyı paylaşmıştır (KK. 52, 53). Yer

adının, bölgede yetişen bir bitki adından geldiği görülür. Yöre halkının bu duruma bir açıklama getirmeye çalışarak yer adı etrafında bir anlatı oluşturmuş olmaları muhtemeldir.

Şile ilçesi adını, Miletoslu kavimlerden almıştır. Miletoslu kavimlerin kentlerini, kentin doğal güzelliklerden esinlenerek adlandırdığı bilinmektedir. Dolayısıyla yörede çokça mor renkli, güzel kokulu çiçekler bulunması nedeniyle bu kavimler ilçeye kendi dillerinde “mercanköşk”² adını vermişlerdir (Temir, 2010, s. 15). Mercanköşk, botanik biliminde, iki çenekliler sınıfından Ballıbabagiller familyasındandır. Kuru yerlerde, kurak tepelerde, dağ sırtlarında yetişen güzel kokulu çiçekler açan bir cinstir. Türkiye genelinde bu türlerin çoğu “kekik” adı altında tanınmaktadır. İlçenin ismini, bölgede yaygın şekilde bulunan ve güzel kokan bu bitkiden almış olduğu muhtemeldir (Ertek vd. 1998, s. 166). Dolayısıyla ilçe adı, bitki unsurlarının adları ile oluşturulmuş yer adlarına verilebilecek başlıca örnektir.

Karakiraz köyü ismini yörede bulunan bir kiraz türünden almıştır. Kaynak kişi: “Kirazdan geliyor köyün ismi. Bizim çocukluğumuzda burada ve ormanlarda çok kara kirazlar vardı. Hâlâ daha var. Karakiraz köyü sınırları içinde çok kara kiraz vardır.” (KK. 49). Köy adı, bölgede yetiştirilen bitki adının yer adına kaynaklık etmesiyle oluşturulmuştur.

Ulupelit, ismini yörede çokça bulunan pelit ağaçlarından almıştır. Bölgede çokça pelit ağacının bulunması ve bunların görkemli görünüşleri yer adının “Ulupelit” olmasına neden olmuştur (KK. 53).

Üvezli köyü, adını köyde çok sayıda bulunan Üvez ağacından almıştır. Türkçe Sözlük’te, “Gülgillerden, orta boylu bir ağaç (Pirus sorbus).” (TDK, çevrim içi sözlük) olarak tanımlanmaktadır. Yörede yapılan kesimler sonucunda günümüzde bu ağaç türünün azaldığı bilinmektedir (KK. 8, 10).

2.5. Yerin Konumuna, Durumuna ve Yönüne Göre Oluşturulmuş Yer Adları

Yerleşmeleri birbirinden ayırmak için konumuna, durumuna ve yönüne göre bazı adlandırmalar yapılmaktadır. Bu tür adlarda yere, yeni bir ad vermek yerine aşağı, yukarı, büyük, küçük vb. gibi ön adlar kullanılmaktadır (İbret vd. 2020, s. 46). Bunlar dışında köy-mahallenin coğrafi konumu, durumu veya yönü dikkate alınarak yapılan bazı adlandırmalar da vardır. Şile’de yer adlarından altısı bu şekilde oluşturulmuştur.

Büyük Bucaklı köyüne bu ismin verilmesi hakkında bilgilerine başvurduğumuz kaynak kişiler köyün isminin tam manasıyla nereden geldiğini bilmediklerini fakat köyü Aşağı Bucaklı, Dik Bucaklı, Küçük Bucaklı gibi çeşitli bölümlere ayırdıklarını aktarmaktadır (KK. 66, 67). Bucak kelimesinin, “1. kenar köşe, yer 2. İlçelerin, bir müdürle yönetilen bölümlerinden her biri, nahiye.” anlamları vardır (TDK, çevrim içi sözlük). Bu yer adında da yerin konumundan yararlanıldığı açıkça görülmektedir.

Çataklı köyüne “Çataklı” isminin verilmesinin nedenini kaynak kişi: “İki dağın ortasında olduğu için ‘çatak’ anlamında ‘Çataklı’ olmuş.” şeklinde aktarmaktadır (KK. 30, 31, 32). Çatak,

2 Mercanköşk: Ballıbabagillerden, küçük yapraklı, güzel kokulu bir saksı bitkisi, şile, yayla kekiği, merzengüş (Origanum majorana). bk. Türk Dil Kurumu, “Mercanköşk”, (TDK, çevrim içi sözlük).

iki dağ yamacının kesişmesiyle oluşmuş dere yatağı anlamına gelmektedir (TDK, çevrim içi sözlük). Dolayısıyla bu yer adında da yerin mevkiinden istifade edildiği görülür.

Çayırbaşı köyü adı hakkında kaynak kişi şunları ifade etmektedir: “Aşağıda ova var yani düzlük. O arazi, tarıma elverişli olduğu için çayırdır. Burası da çayırın üstü olduğu için ‘Çayırbaşı’ demişler.” (KK. 72, 73). Yine köyün coğrafi durum ve konumu dikkate alınarak oluşturulmuş bir diğer yer adıdır.

Ovacık köyünün, şimdiki İmrendere ve Çayırlar Ovası mevkiine kadar geniş olması nedeniyle köyün ismi “Ovacık”tır (KK. 43). Yeryüzü şekillerinin, yerin durumunun kaynaklık ettiği yer adıdır.

Sahilköy, Rum köyü olarak kurulur ve Domalı olarak bilinir. Adını Rum çetesi Toma’dan alan köyün ismi 1984’te Sahilköy olarak değiştirilir. Köyde geçmişi Bizanslara kadar uzanan eski kalıntılara rastlanır (Bilgin vd. 2011, s. 186). Köy, ismini sahile olan yakınlığından dolayı almıştır. Yerin durumu ve konumunun kaynaklık ettiği yer adlarına örnek mahiyetindedir.

Yaka, köyü adı hakkında herhangi bir sözlü kaynaktan bilgi alınamamıştır (KK. 61). Eğimli bir arazide bulunan köy topraklarının bulunduğu yerin durumu nedeniyle bu adı aldığı muhtemeldir. Fakat sözlü kaynaklar konu hakkında bilgi sahibi değildir.

2.6. Hayvan Adlarının Kaynaklık Ettiği Yer Adları

İlçenin geçim kaynaklarından birisinin hayvancılık olması, yörede çeşitli kuş türlerinin bulunması durumu yer adlarına da yansımıştır. Şile’de hayvan adlarının kaynaklık ettiği beş yer adı tespit edilmiştir.

Doğancılı köyüne bu adın verilmiş nedenini kaynak kişi, yörede “Doğan” olarak bilinen yırtıcı kuş türünün fazla olmasıyla açıklamaktadır (KK. 54).

Eşek Adası’nın adı hakkında bilgisine başvurduğumuz kaynak kişi, konuyla ilgili şunları aktarmaktadır: “Bizim her arazinin, tarlanın ayrı ayrı adı vardı. Eşek Adası, suyun içinde ufak bir adacık. Oraya zamanında orada kalsın çevreye zarar vermesin diye eşek götürülmüş. Daracık bir patikası var. Hayvan orada bırakıldığında aç kalmıyor, yoruldukça denizden su içiyor. Bu nedenle oraya ‘Eşek Adası’ denilir.” Eskiden eşeklerin beslenmesi, dinlenmesi ve zarar görmemesi için bu adaya bırakıldığını bu nedenle adanın bu adla anıldığı tespit edilmiştir. Eşek Adası’nın diğer bir adı da “Tosbağa Adası”dır. Bu adın kaynağı hakkında herhangi bir bilgi edinilememiştir (KK. 73).

Tekke köy, bazı yazılı kaynaklarda da Teke köyü olarak da geçmektedir. Teke adı incelendiğinde, geçim kaynağının ormancılık ve hayvancılık olduğu bu köyde erkek keçi türünün fazlalığından dolayı köyün bu adı aldığını düşünmek mümkündür. Bu bilginin doğruluğu sözlü kaynaklardan tespit edilememiştir.

Oruçoğlu köyünün eski adı “Yılan Yatağı”dır. Köye yılan yatağı denmesini kaynak kişiler ‘Eskiden yörede çok yılan bulunması’ şeklinde açıklamaktadır. Bir kaynak kişinin konu hakkındaki ifadesi: “Eskiden köylüler taş çıkarırken çok yılan çıkmış o yüzden buraya ‘Yılan

Yatağı' demişler. Aslında köyün adı ilk başta "Yaylan Yatağı" imiş. Sonradan "Yılan Yatağı" olmuş. Ondan sonra 'Oruçoğlu' olmuş." şeklindedir (KK. 14, 15, 21, 22).

2.7. Dinî Müessese ve Manevi Hayatla İlgili Yer Adları

Şile'de yapılan saha çalışmaları sonucunda yirmi dokuz ziyaret yeri tespit edilmiştir. Bu ziyaret yerlerinin çoğu günümüzde de ziyarete açık durumdadır. Dolayısıyla dinî ve manevi hayatın bu denli güçlü olduğu ilçede bu şekilde oluşturulmuş yer adlarının olması da kaçınılmazdır. İlçede, bu şekilde oluşturulmuş altı yer adı tespit edilmiştir. Bunlar, genellikle köyde bulunan ziyaret yeriyle ilişki kurularak oluşturulmuş adlandırmalardır.

Erenler köyüne bu ismin verilmesinin nedenini köyde bulunan ve "Erenler" adı verilen ziyaret yeriyle açıklanmaktadır. Erenler köyü mezarlığında bulunan bu ziyaret yeri, köy halkı ve civar köyler tarafından ziyaret edilmektedir. Şifa bulmak amacıyla ziyaret edenler çoğunlukta-
dır (KK. 6, 7, 11, 12, 47, 56).

Hacılı köyüne bu ismin verilmesini bir kaynak kişi köye ilk gelenlerin hacı olduğunu ve köye de bu nedenle "Hacılı" denildiği şeklinde ifade etmiştir. Diğer kaynak kişi ise: "Köyü almak isteyenler varmış. Burada da bir tane Dede yani Hoca varmış. O, köyün sahibiymiş. Köyü almak isteyenler bu hacı, hocaya gitmişler onunla baya bir uğraşmışlar. Hacı da vermemiş bu köyü. Sonra bir şartla veririm demiş. O şart da köyün isminin 'Hacılı' olmasımı. Hacı yüzünden köyün ismi 'Hacılı' olmuş." şeklindeki yer adına bağlı anlatısını aktarmaktadır (KK. 25, 27).

Sofular köyü adı hakkında sözlü kaynakların ifadesi şu şekildedir: "Sofular köyünün adı bildiğimiz kadarıyla köy yeni kurulduğu zamanlara dayanmaktadır. Buraya üç, beş hane gelmişler. O zamanlar burada cami yok, mescit yok. İleride tepede bir yer var ilk oraya taşınmışlar. Alacalı'ya cuma namazına gidiyorlarmış. Oradaki köylüler de 'Oo bizim Sofiler geldi, bizim Sofiler geldi!' dermiş. Sofiler, sofü demek yani cemaat gidiyor ya. Bu köyün adını 'Sofular' koyalım hadi diyorlar oradan geliyor yani. Sofular Müslümanlar demek. Köyün ismi oradan geliyor." (KK. 39, 55). Nişanyan da çalışmasında bu sözlü kaynağı destekler nitelikte bilgi vermektedir (Nişanyan, 2020).

Günümüzde Meşrutiyet köyü sınırları içerisinde çıkarılmış olan Kumbaba mahallesi, sınırları içerisinde bulunan ziyaret yerinin de sahibi olarak bilinen Kum Baba'dan ismini almıştır. Yazılı kaynaklarda hakkında birçok bilgi bulunmaktadır; Kumbaba mahallesi batısında altmış metre rakımlı kırmızı-turuncu renkli, demir ve bakır alaşım ve radyonükleli kumları olan bir tepedir. Bu tepe çok öncelerden beri romatizma hastalıklarının tedavisinde kullanılan bir yerdir. Burası her yıl şifa bulmak için gelen kişilerle dolar (Ertek vd. 1998, s. 271). Yapılan araştırmalara göre Kumbaba mevki Bizanslılar tarafından "Güneş Hamamı" olarak kullanılmıştır. Çoğunlukla yaz ayları bölgeye gelen imparator, merasimle kuma gömülürmüş. Bölgeye ismini veren Kum Baba'nın gerçek adı bilinmemektedir. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Kum Baba'nın adı meçhul bir Türk olduğunu ve yedi kardeş olduklarını yazar (Kasar, 1987, s. 50-51). Bizanslıların romatizma hastalıklarının tedavisi için kullandıkları bu kumlar yakın tarihe kadar şifa arayan ziyaretçilerin uğrak yerlerinden biri olmuştur. Hamile kalmak, şifa

bulmak, özellikle romatizma hastalıklarından kurtulmak isteyenlerin Kum Baba'ya gittikleri bilinmektedir (KK 3, 5, 7, 14, 15, 56, 57). Meşrutiyet köyü muhtarı Kum Baba hakkında şunları aktarmaktadır: “Yeri tepede bulunur. Onlar bu yörede yedi kardeşmiş. Ovacık köyündeki türbe Kum Baba'nın abisiymiş. Kum Baba dedikleri Dede'nin denizde kayığı batmış. Yedi gün yedi gece yüzerek ziyaret yerinin bulunduğu tepeye gelmiş. Eskiden deniz Kalealtı'na kadar-
mış. Dede, oradan yüze yüze çıkmış tepeye ve orada ölmüş. Mezarını da tepeye yapmışlar.” (KK. 3). Anlatıdan da anlaşıldığı gibi Kum Baba'nın dinî ve manevi karakterinden hareketle yere bu adın verildiği görülmektedir.

Oruçoğlu köyünün eski adı “Yılan Yatağı” iken köyün günümüzdeki isminin Oruçoğlu olmasının nedenini kaynak kişi şu şekilde açıklamaktadır: “Bizim köylülerimizin göç ettiği yıllarda Seyit Ali Efendi diye bir şahıs köye gelmiş. Aslen Nevşehirli emekli bahriye binbaşısıymış. Mutaassıp, tarikat ehlindeymiş. Bir yer ararmış kendine. Bir köyde ikamet edecek ve oraya gittiğinde köyün camisini yaptıracam diye çıkmış yola. Oruçoğlu köyünü, örfünü, insanların ahlakını ve saygısını beğenmiş ve bu köye yerleşmiş. Sonra köyün ismi onun ismi olmuş. Seyit Ali Efendi, Oruç zâde olarak geçiyor. Soyadı Oruç zâdeymiş yani. Zâde, oğul demek. Oruç zâde, Oruçoğlu demek. Yani onun lakabını köye vermişler. Yani köyün ismi önce ‘Yılan Yatağı’ ama sonra köyün ismi o ölen şahsın ismi olmuş. Zaten o şahsın köyde caminin yanında mezarı bulunuyor.” (KK. 14, 15, 21, 22). Oruçoğlu olarak bilinen kişinin köyde ziyaret yerinin bulunması ve çeşitli amaçlarla bu yerin ziyaret ediliyor olmasından dolayı Oruçoğlu, ilçedeki dinî müessese ve manevi hayatın kaynaklık ettiği yer adlarındandır.

Sortullu, ilçe merkezine yirmi yedi kilometre uzaklıkta bulunur. Köyde tarihî kalıntılara rastlanır. Köy içerisinde bulunan Sortullubaşı Türbesi, Hıdırellez şenliklerine mekân olmaktadır (Bilgin vd. 2011, s. 187). Bahsedilen bu ziyaret yerinde gerek Hıdırellez'in kutlanması gerekse hastaların şifa bulmak amacıyla burayı ziyaret etmesi yerin adını bu ziyaret yerinden aldığı düşündürmektedir. Fakat konu hakkında bilgisine başvuru kaynak kişi köy adının tam olarak nereden geldiğini bilmediğini şu şekilde belirtmektedir: “Adın nereden geldiğini bilmiyoruz fakat köyün ismi değişmemiş bunu biliyoruz. Mesela Cumhuriyet kurulmuş, bütün köylerin isimleri değişmiş fakat bu köyün ismi değişmemiş. Hatta bir zamanlar Almanya'dan mı İngiltere'den mi bir kişi geliyor diyor ki, İncil'de sizin köyünüzden bahsediyor. İsmi hiç değişmemiş yani çok eski.” (KK. 24).

2.8. Yerleşim Yerinin Niteliğini Bildiren Yer Adları

Yerleşim yerlerinin niteliğini bildiren yer adlarına bakıldığında genellikle yerin özellikleri bakımından adlandırılmaları yapıldığı görülür. Genellikle eski, yeni, güzel, çirkin gibi adların verilmesinin yanı sıra yerin özelliklerini ya da yer adının kaynağını tasvir eden yer adları da bu başlık altında ele alınmıştır. Bu doğrultuda yerleşim yerinin niteliğini bildiren beş yer adı tespit edilmiştir. Bunlar:

Darlık köyü, kaynak kişilerce verilen bilgiye göre 85'te kurulmuştur. “Eski Darlık” adı verilen eski yerleşim yerine baraj yapılması sonucunda o bölge sular altında kalmıştır. Böylece günümüzde bulunan bölgeye yerleşilmiştir. Günümüzdeki yerleşim yerine halk arasında “Yeni Darlık” denildiği bilinmektedir (KK. 52, 53).

Kalemköy'e bu adın verilmiş nedeni şu şekilde aktarılmaktadır: "Soyadı kanunu çıktığı zamanlarda Ağva'dan buraya kadar köylere isimler vermişler. Burası Kılıçlar demişler, burası Koltu demişler, burası da 'Kalem pinti' demişler. Pintiden, bitti yani 'Kalem bitti' olmuş. Sonra da 'Kalemköy' olmuş." Diğer kaynak kişiler ise şu şekilde aktarmaktadır: "Soyadı kanunu çıktığı zamanlarda köy isimleri de verilmiş. Buraya geldiklerinde de bakıyorlar son köy, buradan öte köy yok, kalem de bitiyor e 'Kalem bitti' işte. 'Kalem bitti'den sonra da 'Kalemköy' olmuş." (KK. 68, 69, 70). Kaynak kişinin aktarımına göre köy ismi, köyün ilçe sınırları bakımından son köy olmasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla yerin konumundan ve yaşadığı rivayet edilen hareketle sözlü kültür ortamında yerin özelliğini belirten bu yer adı ile adlandırma yapılmıştır.

Kervansaray ismi köye, köy içerisinde İpek Yolu geçmesi nedeniyle verilmiştir. Kaynak kişi bu bilgiyi büyüklerinden öğrendiğini ifade etmektedir: "Burada yol varmış eskiden, İpek Yolu. Orta Doğu'ya ve Çin'e giden kervanlar buradan gidiyormuş. Bu nedenle 'Kervansaray' ismi oradan kalmış." (KK. 17). Köy içerisinde kervan geçmesini bildirmesi bakımından bu başlık altında incelenmektedir.

Yazımanayır köyüne bu ismin verilmiş nedeni hakkında bilgisine başvurduğumuz kaynak kişi şu anlatıyı aktarmaktadır: "Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u fethetmeye gelmeden önce öncül birlikler buralara gelmişler. Hepsi yerleşmiş nalbandıdır, seyisidir. Bizim esas köyümüz şu tepelerin arkasında, eski mezarlıklar falan orada. O bölgeye yerleşmişler, o zamanlar hayvancılıkla uğraşırlarmış. Kabakoz köyü var orada limancık gibi bir şey varmış oradan İstanbul'a sevkîyat yapıyorlarmış. Yol yok o zaman, malları manda arabalarıyla götürüyorlarmış. Bizim burada da yazıcılar varmış o adamların indirdiklerini, götürdükleri kömürleri, odunları, mahsulü yazarlarmış. Oradan 'yazı' kalmış. 'Panayır' ise, burada yılın belli zamanlarında etkinlikler olurmuş yani panayırlar. Millet o ürünlerini de getirir hem panayır yapılmış hem de yazarlarmış. O yüzden köyün adı 'Yazımanayır' olarak kalmış." (KK. 45). Yer adı, yörenin eski kullanım alanından faydalanılarak oluşturulmuştur. Yer adını kaynağını tasvir eden anlatıya sahip olması nedeniyle bu başlık altında incelenmeye uygun görülmektedir.

Anadolu coğrafyasının pek çok yerinde yeni, eski, güzel vb. sıfatların kullanılmasıyla oluşturulan yer adı bulunmaktadır. Eski sözcüğü ad olduğu yerin eskiden beri yerleşim alanı olduğunu belirtirken etrafındaki yerleşim yerlerine nazaran daha yeni bir tarihte yerleşime açılan alanlar *yeni* sözcüğü ile nitelendirilmiştir (Özsemerci, 2019, s. 153). Bu açıklamaya örnek olabilecek köy ise Yeniköy'dür. Yeniköy'e bu ismin verilmişliği hakkında başvurduğumuz kaynak kişi eski tarihlerden beri köyün isminin aynı olduğunu, değişmediğini ve nedenini bilmediklerini aktarmaktadır. Köy halkı Yugoslavya'dan gelen Boşnaklardan oluşmaktadır. Köy tarihi hakkında kaynak kişi şunları aktarmaktadır: "Buraya ilk olarak Abdurrahman Çavuş yerleşiyor. Onu Atatürk görevlendiriyor Şile'de. Ama ondan önce Şile'de de Rumlar çokmuş. Sonra Rumlar gönderiliyor buradan. Abdurrahman Çavuş bakıyor burası güzel bir köy, beğeniyor burayı. Sonra akrabalarını getiriyor Yugoslavya'dan. Zamanında burası beş hanelik bir köymüş yani." (KK. 74). Diğer bir kaynak kişi ise Yeniköy hakkında şunları belirtmektedir: "Şile köylerinin çoğu eski, bir Yeniköy yeni. O, 1923'ten sonra kuruldu. Önceden Rum köyüymüş Rumlar gidince bizim gelen muhacirleri yerleştiriyorlar Türk nüfusu çoğalsın diye. Öyle kuruluyor

Yeniköy.” (KK. 73). Sözlü kaynakların verdiği bilgiye paralel olarak bu köyün ilçenin diğer köylerine nazaran daha geç bir tarihte kurulmasından ötürü bu adı almış olduğu aşıkardır. Yerinin niteliği ve tarihi hakkında bilgi vermesi bakımından önemlidir.

2.9. Çevredeki Eski Yapıların Kaynaklık Ettiği Yer Adları

Bu yer adları köyün sınırları içerisinde bulunan eski yapılardan kaynağını alır. Bu şekilde tespit edilen iki yer adı bulunmaktadır.

Değirmençayırı köyü hakkında kaynak kişi, köyde geçmişte yedi adet değirmen ve çayır bulunmasından dolayı köye bu ismin verildiğini belirtmektedir. Bahsedilen değirmenlerden yalnızca bir tanesi günümüze ulaşmıştır (KK. 58). Köy adı, bölgedeki eski yapılardan kaynaklanan yer adlarına örnek niteliğindedir.

Kurna köyü, yöredeki Manav köylerindedir. Köye bu ismin verilmesi hakkında bilgisine başvurduğumuz köy muhtarının ifadesi şu şekildedir: “Büyüklerden duyduğumuza göre padişahların çok eskiden burada hamamları varmış. Köyümüzün suyu bol olduğu için ve padişahların hamamları olduğundan köye ‘kurna’³ demişler buraya. Eskiden burada kurnalar çok varmış. Köyde izleri de vardı, kazıldı bulundu tuğlaları falan.” (KK. 42). Geçmişte köy sınırları içerisinde birden fazla hamam bulunduğu rivayet edilmesi ve hamam yapılarının önemli bir parçası olan kurnaların kalıntılarının köyde bulunmasından dolayı köye bu ad verilmiştir. Eski yapıların kaynaklık ettiği yer adlarından biridir.

2.10. Yönetim ve Siyasi Kaynaklı Yer Adları

Dönemin siyasi tutumu, yönetim biçiminin yer adı üzerinde etki ederek oluşturduğu yer adlarıdır. İlçede bu şekilde oluşturulmuş yalnızca bir yer adı tespit edilmiştir.

Meşrutiyet köyüne “Meşrutiyet” adının verilmiş nedenini köy muhtarı şu şekilde aktarmaktadır: “Köye üç arkadaş gelmişler. Biz Ahıska Türküyüz, 93 muhaciriyiz. Önce Artvin’e gelmişler sonra Batum, Maçka oralara gelmişler. Sonra orada da duramamışlar buraya gelmişler. Neyse o üç arkadaş gelince buraya köyün adını ‘Çiftlik’ koymuşlar. Eski adımız bizim ‘Çiftlik’. Ama sonra Çiftlik deyince herkesin aklına normal çiftlik geliyor. O yüzden de eski muhtarlarımız köyün adını değiştirmiş. Meşrutiyet kurulduğu zaman, o adı vermişler dönemle ilgili olarak. Çünkü ‘Çiftlik’ deyince herkesin aklına köy gelmiyor. O yüzden köy adı Meşrutiyet yıllarında değiştirilmiş ve köyün ismi ‘Meşrutiyet’ olmuş.” (KK. 3). Nişanyan’ın çalışmasında, köyün önceki adının “Deliahmetoğlu Çiftliği” olduğu belirtilmektedir (Nişanyan, 2020).

2.11. Ekonomik Faaliyet ve Mesleklerin Kaynaklık Ettiği Yer Adları

İnsanların ekonomik faaliyetlerini sürdürmeleri amacıyla kullandıkları temel malzemelerin yer adına kaynaklık ettiği yer adlarıdır. Genellikle bu ekonomik faaliyetler sırasında kullanılan alet, eşya, araç-gereçlerle oluşturuldukları görülür. İlçede bu şekilde oluşturulduğu bilinen üç yer adı tespit edilmiştir.

3 Kurna: Hamam ve banyolarda musluk altında bulunan, içinde su biriktirilen, yuvarlak, mermer, taş veya plastik tekne. Detaylı bilgi için bk. “Kurna”, (TDK, çevrim içi sözlük).

İlçe ekonomisinin önemli bir kaynağı olan Şile bezi yapımında kullanılan malzemelerin kaynaklık ettiği “Boya Gölü” bu türden adlandırmalara örnektir. İlçe merkezine yakın olan “Boya Gölü” olarak bilinen bu göle, bu adın verilmesinin nedeni geçmişte kıyafet boyama için kullanılan çamurun bu gölden karşılanmasıdır. Boya Gölü’nden alınan çamurlar çuvallara doldurularak köylere götürülür ve orada kazanlarda kumaşlarla birlikte kaynatılarak renk vermesi sağlanırdı (KK. 7). Boya Gölü, yörenin ekonomik faaliyetlerinden biri olan Şile bezini boyamak amacıyla kullanılmasından ötürü ekonomik faaliyetlerle alakalı yer adlarındandır.

Kömürlük köyünün tarihi hakkında bilgisine başvurduğumuz kaynak kişi yaklaşık 140 yıl önce Ahıska’dan Şile’ye yerleştirildiklerini belirtmektedir. Kaynak kişinin aktarımı şu şekildedir: “93 muhaciriyiz biz. Yani Rus harbinden sonra dedelerimizin babaları, oralardan buraya göç etmiş. Burası padişahların vakıf yerleriymiş. Atalarımız buraya geldikleri zaman, Artvin’den geldikleri için bakmışlar ki ormanı, suyu tam bize göre. Burada da dere var, su var, orman var. Onlar da buraya yerleşmişler.” Köyün isminin “Kömürlük” olmasıyla ilgili olarak; “Önceden kömür, ağaç kömürü yapılmış burada. Herhâlde ondan dolayı köyün ismini ‘Kömürlük’ koydular.” şeklinde ifadesini belirtmektedir (KK. 16). Dolayısıyla yörenin günümüzde de devam eden önemli bir geçim kaynağı olan odun kömürcülüğünün yörede yer adı olarak kullanıldığını görmekteyiz.

Avcıkoru köyünün ise geçmişte “Hamidiye” olarak bilindiğini ancak köyün avcılığa meraklı kesiminden dolayı sonradan “Avcıkoru” ismini aldığı rivayet edilir. Köy, Çerkez yemekleri, kültürü ve gelenekleri ile diğer köylerden ayrılır (Eren, 2017, s. 207). Avcılık ilçede günümüzde de devam eden faaliyetlerdendir. Köy adı hakkındaki bilgiler sözlü kaynaklarca doğrulanmış değildir.

2.12. Yerleşim Yerine Sonradan Gelen Toplulukların Niteliğine Göre Oluşan Yer Adları

Yerleşim yerine sonradan gelen toplulukların belirli özelliklerine göre oluşturulmuş dört yer adı tespit edilmiştir.

Geredeli köyünün “Geredeli” ismini, Bolu-Gerede’den aldığı ifade edilmektedir. Kaynak kişi Geredeli köyüne yerleşenlerin Bolu- Gerede’den küçük topluluklar halinde geldiklerini söylemektedir. Geldikleri yeni yere, geldikleri eski yerin ismini vermişlerdir (KK. 38). Yöreye sonradan gelen kimselerin geldikleri yeri unutmamak için bu adlandırmayı tercih ettiği söylenmektedir.

Göçe köyüne “Göçe” isminin verilmiş nedenini köy muhtarı şu şekilde ifade etmektedir: “Kessin olmamakla birlikte burası göçermiş, Yörük’müş. Orta Asya’dan gelip yerleşmişler. Kimine göre Bolu-Gerede’den gelme, kimine göre Konya’dan gelmelermiş. Göç olmuş yani.” (KK. 33). Sözlü kültür ortamında yerleşik halkın eskiden göçer olmasından dolayı köy de bu adla anılmaktadır. Yöreye sonradan gelen kimselerin özellikleriyle anılmasının sonucu olarak bir adlandırma yapılmıştır.

Satmazlı köyüne bu ismin verilmesi hakkında bilgisine başvurduğumuz kaynak kişi büyüklerinden duyduklarını şu şekilde aktarmaktadır: “Bu köy Ulupelit köyünün yanındaymış. Oradan buraya göç etmişler. Orayı sattılar da buraya geldiler ya burayı da satmasınlar diye ‘Satmazlı’

olmuş.” (KK. 50). Yerleşim yerine sonradan gelen topluluğun niteliklerinin yer adına kaynaklık ettiği bir adlandırmaya başvurulduğu görülmektedir.

Sungurlu, Çorum’a bağlı bir ilçe olarak bilinmektedir. Kaynak kişiler atalarının o yöreden Şile’ye göçtükleri için köyün ismini oradan aldığını belirtmektedirler (KK. 36, 37, 38).

2.13. Farklı Kaynaklı Yer Adlarının Birleşmesinden Oluşan Yer Adları

Bu adlar, iki farklı kaynaktan beslenerek oluşmuş yer adlarıdır. Bu şekilde oluşmuş iki yer adı tespit edilmiştir.

Bıçkıdere köyüne bu ismin verilmesi hakkında kaynak kişiler yörede dere kenarında “bıçkı biçildiğini” bu nedenle köye bu ismin verildiğini söylemektedir. Köy muhtarının yer adına bağlı anlatısı şu şekildedir: “Bıçkıdere’nin ismi şu şekilde verilmiş: Büyüklerimiz köye ilk geldiklerinde ev yapmaya başlamışlar. Dere kenarında olan büyük büyük ağaçları kesiyorlarmış, çatı yapalım diye. Evler zaten eskiden hep ahşap olurmuş. Dere kenarında keserken bir tane bir amcamız, büyüğümüz demiş ki: ‘Bu köyün ismi de yok ne yapacağız, bir isim koyalım.’ Oradan bir büyüğümüz de demiş ki: ‘Dere kenarındayız aha dere, aha elimizdeki de bıçkı, *Bıçkıdere* olsun.’ Oradan gelme köyümüzün ismi. Adamların emeğine karşılık o ismi koymaları güzel bir şey. Güzel bir isim koymuşlar.” (KK. 9, 13, 23). Bıçkıdere, tabii kaynaklı bir yer adı olduğu gibi ekonomik faaliyetlerin de kaynaklık etmiş olduğu bir yer adıdır. İki farklı kaynaklı adın birleşimiyle oluşturulmuş yer adlarındandır.

Karamandere köyü hakkında kaynak kişi şunları aktarmaktadır: “Biz Konya, Karaman’dan geliyoruz. Şile’nin ilk yerleşen köylerinden burası. Daha biz buraya geldiğimizde Şile daha Bizans’ın elindeymiş. Yıldırım Beyazıt zamanında uç beylerinden gelmişiz. Bizim atalarımız ilk olarak üç aile gelmiş...” (KK. 4). Köy halkının Karaman’dan gelmesi ve köy içerisinde dere bulunmasından dolayı iki farklı adın yer adına kaynaklık etmesiyle “Karamandere” adı köye verilmiştir.

Sonuç

Şile ilçesi merkez ve köylerinde yapılan saha çalışmasında toplamda yüz elli bir kaynak kişi ile görüşme sağlanmıştır. Bu sözlü kaynaklar içerisinde yetmiş dört kişiden yer adlarıyla ilgili bilgi edinilmiştir. Yer adları hakkında bilgisine müracaat ettiğimiz yetmiş dört sözlü kaynaktan yalnızca on ikisi kadındır. Çalışmaya kaynak alınan yetmiş dört kişinin yaş ortalamasına bakıldığında elli yaş üstü olduğu görülür. Dolayısıyla yörede yer adları ve buna bağlı anlatılar hakkında bilgi sahibi olan kişilerin çoğunun erkek olduğunun, yaş ortalamasının orta yaş ve üzeri olduğunu söylemek mümkündür. Yer adlarıyla ilgili folklorik mahiyetteki bilgilere genç kuşaklardan çok orta yaş ve üstü kişilerin hâkim olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla kültürel unsurların genç kuşaklara aktarımının zayıf olduğu çıkarımı yapılabilir. Ancak bunu kesin olarak tespit etmek için yalnızca genç kuşağı esas alan bir çalışma yapılmasının gerekliliği de unutulmamalıdır. Saha çalışması sırasında bazı sözlü kaynaklar, yer adlarına bağlı anlatımları bildiklerini ama unuttuklarını dile getirmişlerdir. Bazı kaynak kişiler ise konu hakkında bilgi sahibi olan kişilerin vefat ettiğini belirtmişlerdir. Dolayısıyla sözlü kültür ortamında, yer adı ve buna bağlı anlatıların genç kuşağa aktarımının gün geçtikçe azaldığını söylemek mümkündür.

Çalışmada ilçe, köy, mahalle ve bazı coğrafi oluşumlara ait toplamda yetmiş yer adı incelenmiştir. Bu yer adları ve yer adına bağlı anlatılar, sözlü kaynaklardan derlenmiştir. Derleme sırasında görüşme tekniği kullanılmıştır. Elde edilen malzemeler gerekli durumlarda yazılı ve elektronik kaynaklarla desteklenmiştir. Yapılan tasnif çalışması sonucunda yer adlarının birkaç farklı kaynaklı yer adlarına dâhil edilmiştir. Bu tür yer adları, ilgili başlık altında ele alınmıştır. Örneğin Kızılcaköy, birden fazla sözlü kaynağın yer adı ve anlatısını farklı şekilde aktarmaları sonucunda iki başlık altında ele alınmıştır. Bu gibi olan yer adlarından bazıları: Hasanlı köyü, Kızılcaköy, Oruçoğlu köyü, Sungurlu köyü, Şile ilçesi, Tekke köyüdür.

Yapılan tasnif çalışması sonucunda elde ettiğimiz verilere göre boy, aşiret ve aile adları ile oluşturulmuş yer adları ilçede yoğunluktadır. Bunun nedeni bölgenin köklü bir tarihe sahip olmasıdır. Bu durum yer adlarında da kendini göstermiştir. İlçenin coğrafi bakımdan oldukça zengin olması durumu da yine yer adları üzerinden okunabilmektedir. Tabii olgulardan istifade edilerek oluşturulmuş dokuz, bitki adları ile oluşturulmuş yedi, yerin konumuna, durumuna ve yönüne göre oluşturulmuş altı yer adı tespit edilmiştir. En az sayıdaki yer adı ise yönetim ve siyasi kaynaklı yer adlarına aittir. Bu tasniften yola çıkarak yer adları üzerinden yörenin kültürü, tarihi, coğrafyası, halk ekonomisi, halk mimarisi, halk inanışları vb. konular hakkında bilgiler edinmek mümkündür. Çünkü her ne kadar dilimizde *ad vermek* diye bir tabir olsa dahi adı verdiğimiz kişi, nesne veya yerin özelliklerine göre veririz. Dolayısıyla kişi, nesne veya yer kendi niteliği bağlamında üzerine *ad alır*. Bu incelemeyle yer adlarına bağlı anlatılar üzerinden ilçe folkloru hakkında bilgi edinmek de mümkündür. Örneğin Oruçoğlu hakkındaki anlatıya bakılarak ilçenin önceki yer adı, bölgeye ilk gelenler, köydeki ziyaret yeri, ziyaret yeri etrafında gelişen inanış ve uygulamaları okumak mümkündür. Bu bakımdan yer adları çoğunlukla içerisinde önemli folklor unsurları barındıran, sözlü kültür ortamı içinde oluşmuş önemli kaynaklardır.

Bu çalışmayla yer adları ve anlatıları kayıt altına alınmıştır. İlçede yapılması planlanan baraj çalışmaları birden fazla köyün sular altında kalmasına yol açacaktır. Dolayısıyla yer adlarını ve anlatılarını kayıt altına almak başta Türk halk kültürü ve İstanbul folkloru için büyük bir önem arz etmektedir. Bu çalışmayla birlikte gelecek kuşaklara yer adları üzerinden kısaca ilçe folkloruna dair bilgilerin aktarılacak olması oldukça değerlidir. Ayrıca çalışmada birkaç yer adının eski şekilleriyle kayıt altına alınmış olması dilbilimi, halk bilimi, Türk halk edebiyatı vb. alanlarda yapılacak diğer çalışmalar için de kaynak niteliğindedir.

Kısaltmalar	
bk.	bakınız
bs.	basım
KK.	Kaynak kişiler
ö.	ölüm tarihi
s.	sayfa
TDK	Türk Dil Kurumu “çevrim içi güncel Türkçe sözlük”
vb.	ve benzeri
vd.	ve diğerleri

Kaynakça / References

- Acıpayamlı, Orhan (1992). Türk Kültüründe Ad Koyma Folklorunun Morfolojik ve Fonksiyonel Yönlerden İncelenmesi. *IV. Milletlerarası Halk Kültürü Kongresi Bildirileri, Gelenek, Görenek ve İnançlar IV içinde* (s. 1-14). Ankara: Ofset Repromat matbaası.
- Akkaya, Mustafa (2017). Evliya Çelebinin Seyahatnâmesi'nde "Üsküdar". *Kesit Akademi Dergisi*, 11, 321-338.
- Aksel, Atillâ (1994). Şile İlçesi. *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, VII. İlhan Tekeli (Haz.)*. İstanbul: Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayınları.
- Alagöz, Cemal Arif (1954). Türkiye Yer Adları Üzerine Bazı Düşünceler. *Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri (11-13 Eylül 1984)* içinde (s. 11-23). Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Alakuş, Elif (2014). *Afyonkarahisar Merkezde Yer Adlarına Bağlı Oluşan Efsaneler Derleme-İnceleme-Metinler*. (Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Bayrı, Mehmet Halit (1964). *Yer Adları ve Yer Adlarına Bağlı Folklor Bilgileriyle İstanbul*. Şevket Rado (Haz.). İstanbul: Hayat Yayınları.
- Bilgin, C., ve Yarış, İ. (2011). *İstanbul'un 100 Köyü*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları.
- Cumbur, Müjgân (1984). Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Yer Adları. *Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri* içinde (s. 201-217). Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Demir, Turan (2017). *Amasya Merkez Yer adları Üzerine Halk Bilimsel Bir İnceleme*. (Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Eren, Hasan (1965). Yer Adlarımızın Dili. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 13, 155-165.
- Eren, Hasan (2018). *Yer Adlarımızın Dili*. (Tıpkıbasım). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ertek, T. A., & Kozak, R., & Evren N. (1998). *Şile (Doğal Tarihi ve Kültürel Yapısı, Sosyo-Ekonomik Analizi ve Gelişme Stratejileri)*. İstanbul: Mataş.
- Gökyay, Orhan Şaik (1984). Türkçe Yer Adlarında Kişilerin ve Olayların Payı. *Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri* içinde (s. 243-257). Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Gönen, Dinan (2007). Efsanelere Göre İnsan Adlarından Kaynaklanan Yerleşim Yeri Adları ve Beyşehir Adı. *Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, 17, 257-266.
- Gülensoy, Tuncer (1984). Elazığ, Bingöl ve Tunceli İlleri Yer Adlarına Bir Bakış. *Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri* içinde (s. 149- 156). Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Gülensoy, Tuncer (1995). *Türkçe Yer Adları Kılavuzu*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gülensoy, Tuncer (1998). Anadolu Yer Adlarına Genel Bir Bakış. *Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağanı* içinde (s. 41-48). Ankara.
- Işıkhan, Tuğçe (2008). *Gaziantep Yer Adlarının Halkbilimi Bakımından Değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- İbret, Bilgin. Ü. ve Topal, Erol (2020). Yer Adları Açısından Bir İnceleme: Tosya'da (Kastamonu) Yer Adları. *Folklor/Edebiyat*, 26 (101), 41-54.
- Kasar, Nazire (1987). *Şile İlçesi'nin Turizm Potansiyelinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kibar, Osman (2005). *Türk Kültüründe Ad Verme*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kurgun, Levent (2002). *Denizli İli Yer Adları (2 cilt)*. (Doktora Tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.
- Muslu, Güler (1999). *Şile Şehri*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Örnek, Sedat Veyis (1973). *Budunbilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Özsemerci, Selma (2019). *Çorum İli Yer Adlarının Halkbilimsel Açından İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yozgat.
- Sakaoğlu, Saim (1984). İnsan Adlarından Kaynaklanan Yer Adları. *Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri* içinde (s. 259-264). Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Sakaoğlu, Saim (1995). Göller Bölgesi Yer Adları Üzerine Burdur/Bucak ve Isparta/Keçiborlu'dan Yer Adları. *Milli Folklor Dergisi*, 25, 22-27.
- Sakaoğlu, Saim (2001). *Türk Ad Bilimi I*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Şahin, İbrahim (2015). Türkiye Yeradbiliminde Leksik-Semantik Sınıflandırma Meselesi. *Avrasya Terim Dergisi*, 3(1), 10-21.
- Şendur, Elif (2019). *İstanbul Şile İlçesine Bağlı Köylerde Folklor Araştırmaları*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şile Gezi Rehberi* (2017). Süleyman Hilmi Eren (Haz.). y.y. y.y.
- Temir, Şebnem Ruhsar (2010). *Geçmişten Günümüze Şile ve Şile Bezi*. Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- Uyğur, Sinan (2008). Dobruca'daki Türkçe Yer Adlarının Anlam ve Yapıların Göre Tasnifi. *Karadeniz Araştırmaları*, 18, 127-141.
- Yediyıldız, Bahattin (1984). Türkiye'de Yer Adı Verme Usulleri ve Yer Adı Değişikliklerinin Tarihi Değişimi. *Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri* içinde s. 25- 41. Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Yıldırım, Dursun (2016). *Türk Bitiği*. (2. bs.). Ankara: Akçağ Yayınları.

Elektronik Kaynaklar

- Nişanyan Yer Adları. (2020). Meşrutiyet. Erişim adresi <https://nisanyanmap.com/?y=meşrutiyet&lv=&t=şile&cry=&ua=5>
- Nişanyan Yer Adları. (2020). Sofiler. Erişim adresi <https://nisanyanmap.com/?lv=2&y=Sofiler%20|%20Karıköy&t=&srt=x&u=1&ua=0>
- Şile Belediyesi (2021). Şile Florası. Erişim adresi <https://www.sile.bel.tr/kesfet/dogal-guzellikler/sile-florasi>
- Şile Kaymakamlığı. (2016). Şile Coğrafi Yapısı. Erişim adresi <http://www.sile.gov.tr/cografya-yapisi>
- Şile Kaymakamlığı. (2016). Şile Deniz Mağaraları. Erişim adresi <http://www.sile.gov.tr/cografya-yapisi>
- TDK. (2021). Türk Dil Kurumu Sözlükleri. Erişim adresi <https://sozluk.gov.tr/>
- Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri. (2021) Akşam Güneşi. Erişim adresi [http://www.tayproject.org/Magara.frm\\$Retrieve?MagaraNo=10061&html=cave_detail_t.html&layout=web#:~:text=Uzunlu%C4%9Fu%2080%20m%20olup%2C%20C5%9Eile,olu%C5%9Fan%20%22Arka%20Salon%22dur](http://www.tayproject.org/Magara.frm$Retrieve?MagaraNo=10061&html=cave_detail_t.html&layout=web#:~:text=Uzunlu%C4%9Fu%2080%20m%20olup%2C%20C5%9Eile,olu%C5%9Fan%20%22Arka%20Salon%22dur)

Sözlü Kaynaklar

- KK. 1: Levzat SARI, 1957, Erkek, Şile Korucu Köy doğumlu, Yüksekokul.
- KK. 2: Adnan KURT, 1960, Erkek, Şile Ahmetli Köy doğumlu, -.
- KK. 3: Mehmet Ali DEMİR, 1958, Erkek, Şile Meşrutiyet Köy doğumlu, Lise.
- KK. 4: Mustafa KÖMÜRÇÜ, 1974, Erkek, Şile Karamandere Köy doğumlu, -.
- KK. 5: Fikret GÜL, 1947, Kadın, Şile Ahmetli Köy doğumlu, İlkokul.
- KK. 6: Fethiye KÖMÜRÇÜ, 1950, Kadın, Şile Karamandere Köy doğumlu, İlkokul.
- KK. 7: Nusret YILMAZ, 1940, Erkek, Şile Karamandere Köy doğumlu, İlkokul.

- KK. 8: Cihan Faruk YENİÇERİ, 1974, Erkek, Şile Üvezli Köy doğumlu, Lise.
- KK. 9: Cafer PEHLİVAN, 1937, Erkek, Şile Bıçkıdere Köy doğumlu, -.
- KK. 10: Ahmet Rıza AYDIN, 1959, Erkek, Şile Üvezli Köy doğumlu, -.
- KK. 11: Harun -, 1961, Erkek, Şile Üvezli Köy doğumlu, -.
- KK. 12: Emine -, 1966, Kadın, Giresun doğumlu, -.
- KK. 13: Ali SELVİ, 1970, Erkek, Şile Bıçkıdere Köy doğumlu, Açıköğretim Üniversitesi.
- KK. 14: H. M. K., 1952, Erkek, Şile doğumlu, Lise.
- KK. 15: İsmail Hakkı YILMAZ, 1954, Erkek, Şile doğumlu, İlkokul.
- KK. 16: Hüseyin TOPAL, 1956, Erkek, Şile Kömürlük Köy doğumlu, İlkokul.
- KK. 17: İsmail GÜNEŞ, 1935, Erkek, Şile Kömürlük Köy doğumlu, İlkokul.
- KK. 18: Turgay KIRMAN, 1983, Erkek, İstanbul doğumlu, İlkokul.
- KK. 19: Hasan GÜL, 1935, Erkek, Şile Kömürlük Köy doğumlu, İlkokul.
- KK. 20: Yılmaz ERMAN, 1940, Erkek, Şile doğumlu, -.
- KK. 21: Cabir SAĞLAM, 1954, Erkek, Şile doğumlu, -.
- KK. 22: Sabit YILDIRIM, 1952, Erkek, Şile Oruçoğlu Köy doğumlu, -.
- KK. 23: Arif ALTIN, 1959, Erkek, Şile Bıçkıdere Köy doğumlu, -.
- KK. 24: Halit KAVALCI, 1948, Erkek, Şile Sortullu Köy doğumlu, İlkokul.
- KK. 25: Ertan -, -, Erkek, İstanbul, İlkokul (Okuyor).
- KK. 26: Recep -, -, Erkek, İstanbul, İlkokul (Okuyor).
- KK. 27: Leyla KARATAŞ, 1981, Kadın, Şile Hacılı Köy doğumlu, İlkokul.
- KK. 28: Mustafa DOYGUN, 1593, Erkek, Şile Soğullu Köy doğumlu, İlkokul.
- KK. 29: Muradiye DOYGUN, 1958, Kadın, Şile Ubeyli Köy doğumlu, İlkokul.
- KK. 30: Kasım ÜNAL, 1967, Erkek, Şile Çataklı Köy doğumlu, İlkokul.
- KK. 31: Zekai KARADENİZ, 1966, Erkek, Şile Çataklı Köy doğumlu, İlkokul.
- KK. 32: Şeref BICIRDI, 1968, Erkek, Şile Çataklı Köy doğumlu, İlkokul.
- KK. 33: Necdet KESKİN, 1962, Erkek, Şile Göçe Köy doğumlu, Lise.
- KK. 34: Eyüp -, -, Erkek, Şile Göksu Köy doğumlu, -.
- KK. 35: Ahmet YILMAZ, -, Erkek, Şile Göksu Köy doğumlu, İlkokul.
- KK. 36: Erdoğan DURGUN, 1968, Erkek, Şile Sungurlu Köy doğumlu, -.
- KK. 37: H. Z., -, Erkek, -, -.
- KK. 38: C. D., -, Erkek, -, -.
- KK. 39: Hüseyin AYDIN, 1939, Erkek, Şile Sofular Köy doğumlu, -.
- KK. 40: İlhan ÇAKIR, 1941, Erkek, Şile Alacalı Köy doğumlu, -.
- KK. 41: Osman MERSİN, 1962, Erkek, Şile Alacalı Köy doğumlu, -.
- KK. 42: Eyüp TÜZÜNKAN, 1941, Erkek, Şile Kurna Köy doğumlu, -.
- KK. 43: Recai KURT, 1965, Erkek, Şile Ovacık Köy doğumlu, İlkokul.
- KK. 44: Vasıp TELLİ, 1941, Erkek, Şile Tekke Köy doğumlu, İlkokul.
- KK. 45: Fuat USTA, 1959, Erkek, Şile Yazımanayır Köy doğumlu, Lise.
- KK. 46: M. T., 1972, Erkek, Şile Osman Köy doğumlu, -.
- KK. 47: Hayrettin CEYHUN, 1958, Erkek, Şile Erenler Köy doğumlu, Ortaokul.

- KK. 48: Alican ÖZDEMİR, 1963, Erkek, Şile Yeşilvadi Köy doğumlu, -
KK. 49: Kemal TOMBUL, 1955, Erkek, Şile Karakiraz Köy doğumlu, Ortaokul.
KK. 50: İsmail BURMA, 1935, Erkek, Şile Satmazlı Köy doğumlu, -.
KK. 51: Mustafa PEÇE, 1965, Erkek, Şile Kızılca Köy doğumlu, İlkokul.
KK. 52: Fehmi GÜNER, 1966, Erkek, Şile Darlık Köy doğumlu, -.
KK. 53: Rahmi ŞENCAN, 1961, Erkek, Şile Ulupelit Köy doğumlu, -.
KK. 54: İbrahim AKGÜL, 1956, Erkek, Şile doğumlu, İlkokul.
KK. 55: Nedim TOPÇU, 1952, Erkek, Şile doğumlu, Ortaokul.
KK. 56: İsmi Veremeyen 5 Kişi, Kadın, Şile doğumlu, -.
KK. 57: Rıfat -, -, Erkek, Şile Kızılca Köy doğumlu, Ortaokul.
KK. 58: Nedim ÇAKIR, -, Erkek, Şile Değirmençayırı Köy doğumlu, -.
KK. 59: A. B., 1970, Erkek, Şile Hasanlı Köy doğumlu, -.
KK. 60: Ş. Ç., 1934, Erkek, Şile Hasanlı Köy doğumlu, -.
KK. 61: Eyüp -, 1966, Erkek, Şile Değirmençayırı Köy doğumlu, -.
KK. 62: Selim NALBANT, 1958, Erkek, Şile Ağaçdere Köy doğumlu, -.
KK. 63: Alaaddin ERGİN, -, Erkek, Şile Karabeyli Köy doğumlu, -.
KK. 64: İ. -, -, Erkek, Şile Karabeyli Köy doğumlu, -.
KK. 65: Alaaddin DEĞİRMENCİ, 1938, Erkek, Şile Karabeyli Köy doğumlu, -.
KK. 66: A. -, -, Erkek, -, -.
KK. 67: M. -, 1965, Erkek, -, -.
KK. 68: Şükrü -, 1933, Erkek, Şile Kalem Köy doğumlu, -.
KK. 69: -, 1984, Erkek, -, -.
KK. 70: -, -, Erkek, -, -.
KK. 71: Aysin Deniz KURU, -, Kadın, -, -.
KK. 72: Erkan ERCAN, -, Erkek, Şile Yeniköy doğumlu, -.
KK. 73: Mustafa -, 1950, Erkek, Şile Çayırbaşı Köy doğumlu, -.
KK. 74: Safiye TÜRKER, -, Kadın, Şile Yeniköy doğumlu, -.

